



In de loop van de jaren zijn er NS-wandeltochten bijgekomen, maar ook (geruisloos) verdwenen. Een regelmaat die niet altijd afgedwongen werd door de asfaltering van het landschap. De afgedankte wandelingen zijn vaak nog prima te lopen. Ze hebben dan ook een plek gevonden op Wandelzoekpagina.

De routebeschrijving is niet altijd meer kloppend: de markering wordt niet meer onderhouden en herkenbare punten zijn wellicht verdwenen. Ook de informatie over bus en trein, openingstijden van horeca en adressen van organisaties kloppen wellicht niet meer. De beschrijving is namelijk letterlijk overgenomen.

Wandelzoekpagina, Wandelnet noch NS zijn verantwoordelijk voor de juistheid van de routebeschrijving.

Veel wandelplezier.

Inleiding

De parken Sonsbeek, Klarenbeek en Zijpendaal zijn eigendom van de gemeente Arnhem. De tocht door deze parken is circa 15 km lang. De wandeling kan bekort worden als men twee van de drie parken bezoekt. Dit is aangegeven in deze routebeschrijving. De toegang tot de parken is gratis; ze zijn dagelijks en het hele jaar door open. Omdat de route voor een deel gaat door een heuvelachtig gebied, vraagt de wandeling wel enige inspanning. Men kan de wandeling ook maken door het nagenoeg vlakke gedeelte van de parken Sonsbeek en Zijpendaal. Honden mogen aan de lijn worden meegenomen.

Restaurants

Er zijn onderweg diverse restaurants en in het Bezoekerscentrum 'De Watermolen' is gelegenheid om te rusten en kan men een consumptie bestellen. (Voor openingstijden: zie onder Bezoekerscentrum)

Culinaire mogelijkheden - er zijn in Park Sonsbeek drie restaurants: Restaurant De Boerderij, een sfeervol specialiteitenrestaurant, Sonsbeek Paviljoen, een exclusief Chinees restaurant met o.a. ruime keuze uit Peking- en Kantonese gerechten, Restaurant De Begijnemolen, ook een specialiteitenrestaurant met een franse keuken.

Wat is er te zien?

Teveel om op te noemen. De parken Sonsbeek, Klarenbeek en Zijpendaal zijn zo gevarieerd en afwisselend, dat dit slechts een greep is uit wat er te zien is en te beleven valt:

Water op z'n mooist - met grote vijvers, een op vele plaatsen echt ruisende beek met een watermolen, twee watervallen en een reusachtige fontein.

Bossen en heuvels - speelweiden, trapveldjes, volop banken en nergens bordjes met 'verboden toegang'.

Kunst en cultuur - in de vorm van exposities in het Bezoekerscentrum, beelden in het park, in de zomer om de veertien dagen 'muziek vanaf het waterv, op

zondagmiddag om 12 uur bij Rest. 'De Boerderij'. Op de 'Ronde Wei' in de zomer elke zondag bij de Belvedere, muziek en ontspanning.

Veel recreatiemogelijkheden - onbegrensde wandelmogelijkheden, vergezichten, een hertenkamp en een midgetgolfbaan.

Openingstijden en prijzen

De parken Sonsbeek, Klarenbeek en Zijpendaal zijn dagelijks (gratis) toegankelijk. Ook de toegang tot het bezoekerscentrum 'De Watermolen' is gratis. Dit centrum is dagelijks geopend van di t/m vr 9.30-16.30 uur, za en zo 12.30-16.30 uur.

Ma gesloten. Tel.: 085-450660.

Midgetgolfbaan - open vanaf 10 uur tot in de late avond met verlichting.

Toegangsprijs f. 3,95, kinderen t/m 14 jr f. 2,50.

Kasteel Zijpendaal - open van 1 apr t/m 31 okt zo en di t/m vr 13-17 uur - ma en za gesloten. Wel open op 2e paas- en pinksterdag, 30 apr en 5 mei. Toegangsprijs incl. rondleiding f. 4,00, kinderen t/m 16 jr f. 2,00.

NS Wandeltochten

NS heeft wandeltochten verspreid over heel Nederland. Dit jaar zijn er acht speciale wandelingen; de 8 Groene Buren van NS. Tijdens deze wandelingen ontdekt u de mooiste groene plekjes rond de NS-stations.

Daarnaast heeft NS ook nog 40 Rail Idee wandeltochten. Met een Rail Idee koopt u in een keer uw treinreis en een kaartje voor de routebeschrijving. Met een Rail idee kunt u alle kanten op. U heeft de keuze uit musea, beurzen, fietstochten, attractie- en dierenparken en nog veel meer. Meer informatie vindt u in de pocket Er-op-Uit!, te koop voor f. 4,50 bij het NS-loket.

Algemene informatie over de wandeltocht

De stad Arnhem is gebouwd in twee 'etages'. Een deel van de gemeente ligt op het hoge Veluwe-plateau, het stadscentrum is te vinden in het Rijndal. De hellingen daartussen zijn zeer aantrekkelijk voor de bouw van huizen; de hoogteverschillen zorgen voor een fraai uitzicht. Arnhem heeft echter die hellingen niet volgebouwd. Grote delen van dit heuvellandschap zijn intact gebleven. Dat is te danken aan tijdige aankopen van de gemeente, die al in de periode tussen 1876 en 1925 de landgoederen Sonsbeek, Zijpendaal en Klarenbeek heeft aangekocht. Het resultaat: een uniek parkengebied met o.a. een kasteel, vijvers, watervallen, een grote fontein, een hertenkamp en schitterende boomgroepen en bossen in een heuvelachtig decor. Een gebied waar je uren kunt dwalen en kunt genieten van al het natuurschoon dat 'de stad met het groene hart' met zorg heeft bewaard. De nummers tussen haakjes verwijzen naar het kaartje.

De wandeling begint bij het Bezoekerscentrum 'De Watermolen' (1). Het ligt op nog geen tien minuten lopen van het NS-station. U maakt hier kennis met de Sint Jansbeek die door dit gebied stroomt. Daar heeft het landgoed Sonsbeek zijn naam aan te danken. De grote hoogteverschillen leverden snel stromend water op en dat werd vroeger benut voor het aandrijven van molens. Die waren in een tijd zonder electriciteit nodig voor het bewerken van graan en zaden en de fabricage van papier. Er stonden hier op een korte afstand zeven molens, waarvan alleen de 'Witte Molen' bij het bezoekerscentrum overgebleven is. Dit stedelijk voorlichtingscentrum wordt voor een belangrijk deel in stand gehouden met de

medewerking van vrijwilligers. Er zijn permanente en tijdelijke exposities over ontwikkelingen in de stad Arnhem en het geeft daarnaast veel informatie over de omringende natuur.

Wandelen in drie landgoederen

Door de tamelijk grote hoogteverschillen onderweg is het goed er rekening mee te houden dat deze wandeling voor een deel nogal inspannend is. Ook het vlakke gebied is echter zo aantrekkelijk en afwisselend dat een wandeling door het eerste deel van Sonsbeek en het nabijgelegen park Zijpendaal zeker de moeite waard is. De tocht begint bij het bezoekerscentrum (1); de route gaat eerst door de kruidentuin (als u terugkomt kunt u hier op beperkte schaal kruiden plukken). Langs de beek en over de brug komen we bij Huize Sonsbeek (2). In dit statige huis, gebouwd in 1744, was tot voor kort een internationaal kunstcentrum gevestigd. Het is nu niet meer in gebruik en een nieuwe bestemming is nog niet gevonden. Vlak bij Huize Sonsbeek ligt het hertenkamp (3) met een fraaie collectie damherten. Er is tevens een mogelijkheid om te midgetgolven in een landelijke omgeving.

U komt nu in een sterk heuvelachtig gebied waarin ook de uitkijktoren (de Belvédère) (4) is gelegen. Bij de grens van Sonsbeek wandelt u Klarenbeek in (5), het stadspark dat al in 1863 door de gemeente werd aangekocht.

De wijk is weliswaar voor een deel bebouwd, maar er is nog veel open terrein met unieke vergezichten tot in de Betuwe en er zijn vele bossen en parkgedeelten. Het wandelen door de bosrijke lanen met hun fraaie huizen en tuinen heeft trouwens ook een bijzondere charme. Met vooruitziende blik heeft de gemeente ervoor gezorgd dat het landelijke karakter van dit gebied met zorg werd bewaard. Het verste punt van de wandeling is de vermaarde 'Stenen Tafel', (6) met vlak daarbij een watertoren met een restaurant. Deze plek is al meer dan een eeuw een populaire bestemming voor Arnhemmers die van het panorama willen genieten.

Terugwandeland loopt u in Park Sonsbeek langs restaurant 'de Boerderij' (7). Het ligt met het terras aan een fraaie vijver. 's Zomers worden hier op het plankier in de vijver op zondagmiddag vanaf 12 uur om de veertien dagen concerten gegeven door brassband- en andere orkesten (informatie over data, telefoon: 085-450660). U steekt nu de verkeersweg over en wandelt in park Zijpendaal (8). Dit park dankt zijn naam aan de bronnen waar het water uit de grond 'zippelt'. Het beslaat samen met park Sonsbeek een gebied van 100 ha.

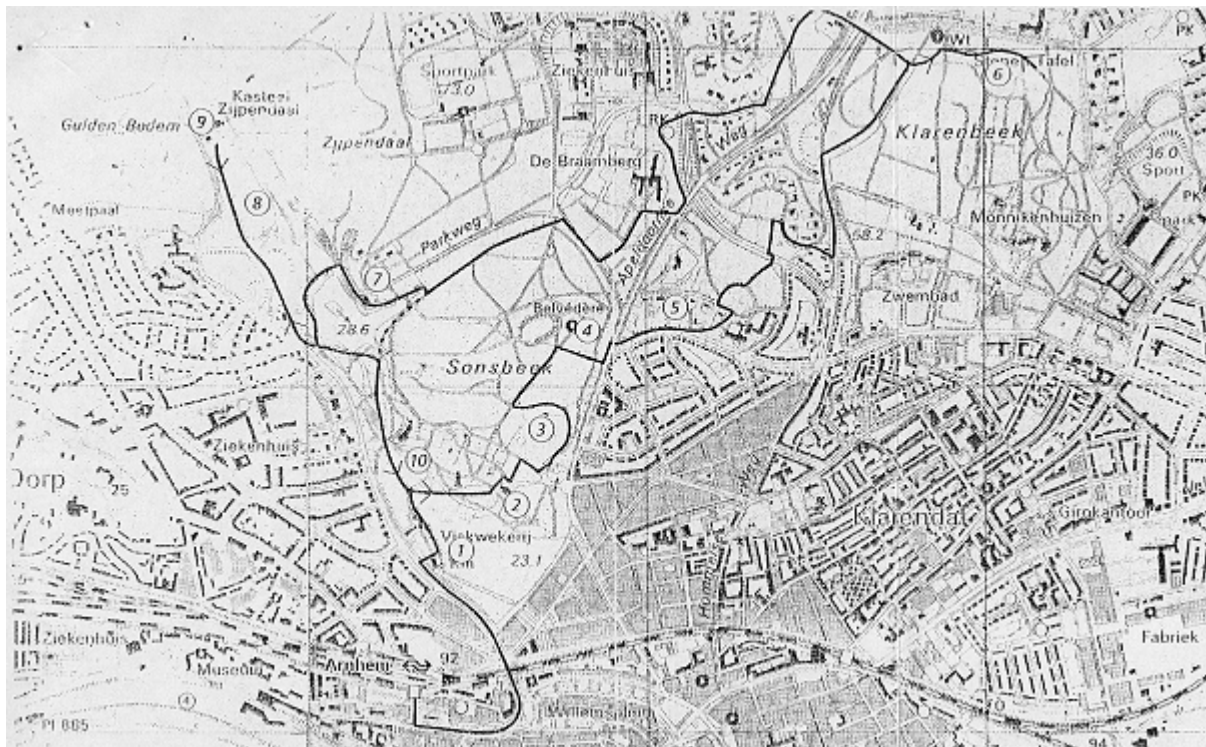
De charme van Zijpendaal is vooral het in 1760 gebouwde kasteel, (9) dat door de bekende bouwmeester P.J.H. Cuypers in 1883 ingrijpend werd verbouwd. Het kasteel is geheel omgeven door water en vormt met het omliggende park en zijn prachtige boompartijen een ideaal wandelgebied. Het kasteel is van april tot en met oktober te bezichtigen; er is een stijkkamer en een van de zalen is ingericht als bezoekerscentrum.

Op de terugreis naar het startpunt van de wandeling passeert u twee watervallen. De grote waterval (10) is op warme dagen een eldorado voor de kinderen die onder het vallende water verkoeling vinden. Ook de grote fontein die al sinds mensenheugenis zorgt voor een prachtig schouwspel, is een opvallend element in dit park. In het bezoekerscentrum wordt koffie geschonken en er zijn frisdranken verkrijgbaar. Ook zijn er de zgn. 'molenbroodjes' die zijn gebakken van het graan

dat in de nabijgelegen 'Witte Molen' wordt gemalen. Na deze gezonde wandeling daalt u af naar het NS-station van Arnhem, de stad die, dankzij de visie van stadsbestuurders in het verleden en heden, met recht 'de stad met het groene hart' mag worden genoemd.

Hoe ontstond dit landschap?

Als u straks wandelt door dit land van heuvels en dalen is het interessant te weten dat het Veluwe-plateau is ontstaan in de voorlaatste IJstijd door het opstuwendende ijs. Er ontstond hier aan de rand met recht een stuwwal. In de laatste IJstijd werd ons land niet meer bedolven onder gletschers, maar het was wel zo koud dat de bodem tot op grote diepte was bevroren. In dooiperiodes werd de bovenlaag zacht, maar het dooiwater kon door het ijs in de grond niet wegzakken. Dus vormden zich modderstromen die zand en stenen afvoerden naar beneden. Door het uitslijpen ontstonden de zogenaamde erosiedalen. Het is een proces dat ongeveer 50.000 jaar heeft geduurd. De grond onderaan vormde een stevige basis voor het bouwen van huizen. Dat werd al in de 9e eeuw de ideale vestigingsplaats voor het toenmalige dorpje Anreym. Vanaf de heuvels kunt u op vele plaatsen genieten van een vergezicht over de stad die in het Rijndal is gebouwd.



Routebeschrijving

1. U wandelt het station uit en slaat meteen linksaf. Bij de ABN/AMRO-bank gaat u weer linksaf de hoek om. Bij het zijstraatje gewoon rechtdoor blijven lopen, de bocht volgen en onder het viaduct doorlopen. (U kunt ook vanuit de stationshal naar het eind van een van de perrons lopen, daar de trap opgaan en rechtsaf slaan naar de uitgang 'Sonsbeek-zijde'. Dat is wel een iets kortere weg, maar een minder aantrekkelijke. U komt dan ook uit bij het viaduct).

2. Als u de weg oversteekt bij het stoplicht ziet u de Zijpendaalseweg (de straat die tussen de huizen en de grote wei ligt). Die gaat u in.
3. Na 300 meter ziet u rechts een wit gebouw. Dat is het bezoekerscentrum 'De Watermolen', gevestigd in een oude molenshuur. U kunt hier rustig rondkijken of direct doorgaan met de wandeling.
4. Ga links om het centrum de kruidentuin in en wandel tussen de kruidenvakken door naar de achterkant van het gebouw. Ga daar de hoek om. U komt uit bij de beek, waar u linksaf slaat. Bij de waterval gaat u rechtsaf de brug over.
5. Bij de volgende brug rechtsaf slaan en de weg volgen naar Huize Sonsbeek.
6. Bij het standbeeld van Lorentz gaat u linksaf en dan direct rechtsaf het pad in naar het witte huis. U loopt links om Huize Sonsbeek heen en wandelt naar het hertenpark. Daar gaat u rechts om heen. U blijft de afrastering volgen tot voorbij de schuur.
7. Sla daar bij het eerste pad rechtsaf tot u bij een heuvel komt. Daarop bevindt zich een uitkijktoren, de Belvédère. Die laat u links liggen, want u slaat hier vóór de heuvel rechtsaf.
8. Aan het eind van dit pad ligt een verkeersweg. Daar gaat u linksaf tot de bushalte. Weg (voorzichtig!) oversteken de Dalweg in.
9. Na de eerste zijstraat rechtdoor, dan de middenberm oversteken en bij het eind van het weiland linksaf het bos in (voetgangerspad).
10. Na een flinke klim komt u bij een wegafsluiting voor fietsers (twee stalen buizen). Daar gaat u linksaf en na circa 30 m rechts het bos in om de Braamberg heen. U hebt hier een fraai uitzicht over het lager gelegen gebied.
11. Neem het eerste weggetje linksaf naar beneden en steek de verkeersweg over. Ga 10 m linksaf tot einde bos en begin volkstuinten. Daar gaat u rechtsaf het bospad in. Bij de driesprong kiest u het smalle paadje rechtsaf.
12. Bij de asfaltweg rechtsaf en weg blijven volgen tot de kruising. De weg oversteken en na 10 m bij T-kruising linksaf in de richting van het gebouw 'de Waterberg'.
13. Daar gaat u rechtsaf en na 30 m weer rechtsaf de 'Weg naar de Stenen Tafel' in.
14. Bij einde wei aan rechterkant rechtsaf langs het witte hek. Eerste wegje links langs Rest. 'De Stenen Tafel'. Even verder ziet u een open plek met in het midden een grote steen (de Stenen Tafel).
15. Ga dezelfde weg terug tot het witte hek en geniet van het fraaie uitzicht. Steek de verkeersweg over. Hier gaat u rechtdoor het bos in.
16. Bij de vier banken aan de verharde weg even naar rechts. Bij bord 'Stop' oversteken naar links. U komt nu op de Apeldoornseweg. Deze oversteken (veel verkeer!).
17. U gaat 10 m naar rechts en dan linksaf direct langs de oude boerderij 'Moskowa'. Voorbij de afrastering gaat u linksaf.
18. Bij de asfaltweg linksaf (dit is de Waterbergseweg) die bij de T-kruising overgaat in de Wagnerlaan.
19. Ga deze rechts in tot u bij de brede verkeersweg komt, de Cattepoelseweg.
20. Steek deze over. U ziet recht vooruit het nieuwe streekziekenhuis 'Rijnstate'.

21. Direct bij de wei links het zandpaadje in bij het bordje 'Man met kind'. Bovenaan ziet u links een kerkje, ga daar omheen en volg het zandpad links door het bos tot u bij de brug (viaduct) op de verkeersweg uitkomt. Daar gaat u even rechtsaf en wandelt, vlak voor de bushalte, rechtsaf langs het verharde paadje tussen twee paaltjes door.
22. Volg de afrastering en ga bij kruising linksaf over asfaltweg (rechts is het Verzorgingshuis 'de Braamberg'). Steek bij de driesprong de Kluizeweg over en wandel rechtsaf langs het fietspad en de bosrand.
23. Bij het einde van het fietspad gaat u linksaf het wandelpad in (dus niet verder de verharde weg volgen).
24. U wandelt nu weer in Park Sonsbeek. Volg dit wandelpad tot u na ca. 600 m bij een afsplitsing naar rechts komt. Die gaat u in. Links bevindt zich een waterpartij en rechts is het Rest. 'de Boerderij'.
25. Wandel door tot u een beekje in een stenen bedding passeert. Even verder, bij bord P van 'Parkeren' steekt u rechts de Parkweg over (u maakt nu een omweg om Zijpendaal te bezoeken. U kunt, als u deze omweg van ongeveer 25 minuten niet wilt maken, ook het wandelpad blijven volgen om de vijver heen en verder wandelen vanaf punt 28).
26. Als u bent overgestoken gaat u even naar links langs de Parkweg en dan bij eerste zijstraat naar rechts. Aan uw linkerhand ziet u gebouw 'de Teerplaats'. Wandel nu langs de paaltjes met de gele kop naar Kasteel Zijpendaal. Een deel van het kasteel is te bezichtigen (zie bij algemene informatie).
27. Wandel terug - eventueel met een omweg door het park - naar 'de Teerplaats'. Hier steekt u weer over Park Sonsbeek in en volgt het bordje naar de 'Waterval'.
28. Bij de eerste splitsing gaat u linksaf langs het water. Links ziet u de waterval. Hier gaat u rechtdoor.
29. Bij de witte brug rechtsaf en direct nog voor de verkeersweg weer linksaf.
30. Bij de brug met de witte zwanen rechtdoor langs het water. Links ziet u het Sonsbeek-paviljoen. Links is de fontein ('s winters afgesloten).
31. Bij de volgende brug rechtdoor langs de beek tot bruggetje. U komt nu weer uit bij het bezoekerscentrum.
32. Om naar het station te gaan, wandelt u bij het bezoekerscentrum de verkeersweg op en slaat linksaf. Onder het viaduct door rechtsaf tot u bij het NS-station komt. U kunt ook al vóór het viaduct rechtsaf gaan en komt dan het station binnen via de Sonsbeek-ingang. Dit is iets korter.
33. We hopen dat u een plezierige wandeling heeft gemaakt door 'het groene hart van Arnhem' en wensen u verder een goede reis naar huis.

Uitgave: Maart 1994